

Felsefe 11. Sınıf 1. Ünite (MÖ 6. Yüzyıl- MS 2. Yüzyıl Felsefesi) Özeti

Felsefe; insanın kendini, toplumu, değerlerini, evreni anlama ve açıklama çabasının sonucudur. İlgilenilen konu ve alanlar bakımından öznelliğin öne çıktığı düşünme ve düşündüklerini ifade etme sürecidir. Felsefede asıl olan gerçeği kavramaktır. Gerçeğin doğru bilgisini bulma çabası, kişiyi kimi zaman evrenin araştırılmasına, kimi zaman kendi veya başkalarının düşüncelerinin üzerine yeniden düşünmesine yönlendirir. Felsefe; erdemli hayatı ve hakikati bulma yoludur. Bununla birlikte insan; felsefe, bilim, sanat ve din gibi önemli alanların bütünlüğü içinde yaşar. Felsefe tarihine bakıldığında felsefenin her çağda diğer alanlarla etkileşim içinde olduğu görülür. Bu etkileşimde alanlara atfedilen değer çağlara göre değişiklik gösterse de felsefe, insan yaşamındaki bütünlüğü anlamlandırmayı sürdürmüştür.

MÖ 6. yüzyıla doğru Anadolu ve Akdeniz kıyılarında medeniyetlerin etkileşimiyle felsefenin ortaya çıktığı kabul edilir. Felsefi düşüncüyü oluşturan filozoflar, ele aldıkları konular üzerine sistemli, tutarlı ve akla dayalı düşünceler üretmiştir. Filozofların fikrini öne sürdüğü konular bugün hâlâ tartışılmakta ve dolayısıyla güncelliğini korumaktadır.

Felsefi düşünce, **Antik Yunan**'da daha sistematik bir hâle gelmekle birlikte öncesinde olan Sümer, Mezopotamya, Mısır, Çin, Hint ve İran medeniyetlerindeki kozmos ve erdem anlayışlarının felsefi düşünce üzerinde oluşum ve gelişimleri açısından etkisi olmuştur.

MÖ 5-6. yüzyıl arasında Anadolu'nun batı kıyısında yaşamış bazı filozoflar, o dönem doğa olayları hakkındaki açıklamalarıyla öne çıkmıştır. Bu açıklamaların ortak niteliği; mitolojik unsurlar içermeyen, doğal gözleme ve incelemelere dayanan özellikte olmasıdır. Filozoflar; varlığı, doğayı ve evreni yapmış oldukları gözlemler çerçevesinde belli ilkelerle açıklamaya çalışmıştır. Bu dönem felsefesinin ana problemi, varlığın ilk nedeninin ne olduğu düşüncesidir. Doğa filozoflarından Thales (su), Anaksimandros(aperion), Anaksimenes(hava), Empedokles(toprak,su,hava,ateş) ve Demokritos(atom) varlığın özü tartışmalarında ilk neden anlayışıyla öne çıkmıştır. Varlığın değişimi tartışmalarında ise felsefe tarihinin ilk karşıt fikirlerinin sahipleri olan Herakleitos(ateş) ve Parmenides(bir olan) ve Yunan filozoflarının dışında etkili bir filozof olan Lao Tse(tao)'nin görüşleri önemlidir. MÖ 6-MS 2. yüzyıl felsefesinde doğa filozoflarından sonra insanın merkeze alındığı felsefi düşünceler tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmaların bir tarafı Sofistler diğer tarafı ise Sokrates'tir. Protagoras ve Gorgias başta olmak üzere sofistlere göre insan duyular yoluyla edinilen bilgilerde algı yanılması yaşar. "Sorgulanmamış yaşam, yaşamaya değmez." diyerek hayatın sorgulanmasına dikkat çeken Sokrates, soru sorma ve fikir tartışmalarını felsefesinin yöntemi olarak gören filozoftur. Sokrates, ahlak üzerine kapsamlı olarak felsefe yapan ilk filozoflardandır. Sokrates'in görüşlerinin ana teması şudur: Bilgi; ahlaklı ve erdemli olmayı getirir, kişinin bilgisizliği ise ahlaktan yoksun davranışlar göstermesine neden olur. Ona göre kimse bilerek kötülük yapmaz. İnsan, özü itibarıyla iyidir. Kötülük, onun bilgisizliğinden kaynaklanır. Felsefe tarihinin önde gelen filozoflarından Platon ve Aristoteles'i çağın diğer filozoflarından ayıran temel fark, felsefenin bütün alanlarına yönelik görüşleri belli bir sistemde sunmaları ve yazılı eserler bırakmalarıdır. Platon'un varlık anlayışının temelinde akılla kavranabilen, değişmeyen, kendi kendinin nedeni olan gerçek varlıklar, idealar vardır. Gerçek varlığın yani ideanın bilgisiyle sadece bir yansıma olan fenomenlerin bilgisini ayırmıştır. İdeaların bilgisi, idealar dünyasından akıl yoluyla edinilir. Akıl bu bilgiye ulaşmak için idealara, ideaların bilgisinin olduğu kendi içine dönmelidir. Platon'un gerçek varlıklar olarak nitelendirdiği ideaların en üstünde "iyi ideası" bulunur. Platon ahlak anlayışını bu doğrultuda oluşturur. Platon'a göre ahlakın kaynağı

mutluluktur ve mutluluğa iyi ideasına ulaşmaya çalışmakla varılır. Platon'un öğrencisi olan Aristoteles'e göre doğadaki her varlığın bir nedeni vardır. O, herhangi bir şeyin varlığını ve dünyadaki işlevini dört neden görüşüyle açıklar. Bilgi görüşünde Aristoteles, bilmenin duyular ve akıl yürütme yoluyla gerçekleştiğini düşünür. Ona göre insan iyi ile mutlu olur. Mutluluk, en güzel ve en hoşadır. Mutluluk, "Ruhun amacıdır." Erdemli olmak ise iki uç arasında orta yolu bulmaktır. Aristoteles'in görüşü günümüzde "altın orta" olarak da bilinir.